

ยุทธวิธีการดำเนินเรื่องของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ "สงครามและสันติภาพ"

เอกิจ พันธุ์เอกิจอมร*

เพลิงไหม้ที่ในกรุงมอสโก

บทนำ

นวนิยายเรื่อง **สงครามและสันติภาพ** (War and Peace) ของ ลีโอ ตอลสตอย (Leo Tolstoy) เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในชื่อ **วอยนา อี เมียร์** (Voyna i mir) ในปี ค.ศ. 1865-1869 เป็นเรื่องราวการศึกษาถึงสังคมของประเทศรัสเซียในตอนต้นทศวรรษที่ 19 ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดที่เป็นจริงและการวิเคราะห์เชิงจิตวิทยาที่หลากหลายจนได้รับการยกย่องให้เป็นนวนิยายที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเรื่องหนึ่งของโลก เรื่อง **สงครามและสันติภาพ** เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของตระกูลชั้นสูง 5 ตระกูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งตระกูลเบซุคอฟส์

*รองศาสตราจารย์ ประจำโปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

สงคราม และ สันติภาพ

ภาพการรบในสมรภูมิโลกทั้งจากสงครามหรือสงคราม

ตระกูลบัลคอนสกีส์ และตระกูลรอสตอฟส์ บรรดาสมาชิกของตระกูลเหล่านี้ได้จำลองภาพอันแจ่มชัดของชีวิตชาว รัสเซียต้องต่อสู้กับโปเลียน (1805-1814) อย่างไรก็ตาม แก่นเรื่องของการทำสงครามในนวนิยายเรื่องนี้มีความสำคัญเป็นรองเรื่องราวของตระกูลเหล่านี้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อในด้านดีของ ดอลสตอย ที่มีต่อการใช้สิทธิในรูปแบบการดำเนินชีวิตของความเป็นมนุษย์ ตัวอย่างเช่น นาทาชา รอสโตวา (Natacha Rostova) นางเอกของเรื่อง ได้บรรลุความสมบูรณ์ที่สุดแห่งชีวิตด้วยการแต่งงานกับปีแยร์ เบซุคอฟ (Pierre Bezukhov) และความเป็นแม่ของเธอ นอกจากนี้ นวนิยายยัง

สะท้อนทฤษฎีแห่งการทำสงครามอย่างน้อยที่สุดก็ได้เลือกว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีประวัติศาสตร์เป็นผู้กำหนด โดยปราศจากการผ่อนปรน (Merriam-Webster's Encyclopedia of Literature : 1995 , 1182)

ในขณะที่คาร์ล โครเบอร์ (Karl Krober : 1986, p. 510 a.) กล่าวถึงนวนิยายเรื่อง **สงครามและสันติภาพ** ว่า เป็นเรื่องราวที่ย้อนยุคไปยังเหตุการณ์ในยุโรป ซึ่งตั้งต้นจากสงครามออสเตรริทซ์ (Austeritz) ในปี 1805 ตลอดจนการโจมตีรัสเซียของโปเลียนและมีชัยชนะเมื่อปี 1812

นวนิยายเรื่องนี้มีตัวละครเป็นบุคคลจริงในประวัติศาสตร์ เช่น โปเลียน , นายพลคูซุซอฟ , พระเจ้าอเล็กซานเดอร์ที่ 1 ฯลฯ การเล่าเรื่องในนวนิยายเรื่องนี้ ส่วนใหญ่จะเกาะติดกับเรื่องราวของตระกูลชั้นสูงกว่า 4 ตระกูลของรัสเซีย ซึ่งมีพฤติกรรมและประสบการณ์ของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะตกอยู่ในสภาวะสงครามหรือสภาพสันติภาพ

ตัวละครศูนย์กลางของนวนิยายเรื่องนี้คือเจ้าชายองเดร์ บัลคอนสกี (Andrei Bolkonski) ผู้มีอุดมคติ เฉลียวฉลาดและมีบุคลิกภาพค่อนข้างไปทางตะวันตก เขามีเพื่อนสนิทชื่อ "ปีแยร์" หรือปีแยร์ เบซุคอฟ ซึ่งมีรูปร่างอ้วน ลงพุง อารมณ์อ่อนไหว มักทำอะไรผิดๆ พลาดๆ แต่ใจดี ปีแยร์เคยถูกจองจำร่วมกับคนบ้านนอกที่ฉลาดคนหนึ่ง และเป็นผู้ช่วยให้เขาได้พบวิธีการปรับตัวทางจิตวิญญาณแก่ชีวิต

ส่วนนางเอกของเรื่องคือนาทาชา เป็นสมาชิกคนหนึ่งตระกูลรอสตอฟ เป็นชาวชนบทที่หลงใหลในแสงสี ได้ขยับฐานะจากกำพืดต่ำต้อยของรัสเซีย จึงทำให้ตระกูลนี้ได้ร่วมในวิถีทางของความเป็นเมืองและความเป็นตะวันตก แต่ก็ทำให้พวกเขาได้ตระหนักถึงความภาคภูมิใจในความเป็นชาวรัสเซีย จากชัยชนะของกองทัพโปเลียน

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ กรกฎาคม-ธันวาคม 2547

ตลอดสต่อยได้เห็นพฤติกรรมทางการทหาร และฉากรการทำสงครามที่ไม่รู้ดหน้าเท่าที่ควร แต่ก็สามารถหัดเทียบความหลักแหลมที่ได้รับจากชีวิตชนบท และภาพแห่งความเหลวไหลไร้สาระของชาวเมือง

ต้นฉบับของนวนิยายเรื่องนี้ยาวเกือบ 2,000 หน้า มีตัวละคร 500 ตัว แต่เป็นตัวละครสำคัญราว 100 ตัว เนื้อเรื่องสะท้อนภาพสองด้านของมนุษยชาติที่ขัดแย้งกันตลอดเวลา การมีสุขและทุกข์ การมีสงครามและสันติภาพ ตลอดจนภาพชีวิตรวมแห่งความเป็นจริงแห่งเรื่องราวทั้งหมด

เนื้อเรื่องอิงกับประวัติศาสตร์ยุโรปแปดปี (1805-1812) เปิดฉากแรกของนวนิยายในเย็นวันหนึ่งกลางฤดูร้อน ณ บ้านพักนางสนองพระโอรสของพระราชินีในกรุงปารีสหรือเบอร์ลิน หรือเปโตรกราด วงสังคมชั้นสูงของรัสเซียถกเถียงถึงปัญหาสงครามกับนโปเลียน โบนาปาร์ต อีกแปดปีต่อมา นโปเลียนก็บุกกรุงมอสโกแล้วถอยออกไป และปีเยร์พระเอกของเรื่องตกลงกับนาตาชา นางเอกได้อย่างมีความสุข

ตลอดสต่อยดำเนินเรื่องโดยให้ตระกูลสี่ตระกูลเป็นแกนนำสะท้อนชีวิตผู้คน คือตระกูลเบลชุกอฟ ตัวละครสำคัญคือ ปีเยร์ ตระกูลบัลคอนสกีมีคะแนชของเดร์ เป็นตัวละครสำคัญ ตระกูลคูรากิน มีลูกสาวคือ เฮเลน ภรรยาคนแรกของ ปีเยร์ และตระกูลที่ 4 คือ รอสต็อฟ นาตาชา นางเอกของเรื่องเป็นลูกสาวตระกูลนี้ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ 2526,(37)-(42).)

นวนิยายเรื่อง **สงครามและสันติภาพ** ฉบับภาษาไทย มีพลตรี หลวงยอดอาวุธ(พื่อน ฤทธาคนี) เป็นผู้แปล จัดพิมพ์ครั้งแรกในปีพ.ศ.2473-2474 โดยแปลจากต้นฉบับภาษารัสเซีย จากคำยืนยันของจอมพลอากาศพื้น รณนภากาศ ฤทธาคนี น้องชายแต่ไม่ทราบว่ใช้ต้นฉบับภาษารัสเซียใดในการแปล ขณะแปลนวนิยายเรื่องนี้ ผู้แปลมียศพันตรี และมีอายุเพียง 32 ปี

ลิโอ ตลอดสต่อย
ผู้เขียน สงครามและสันติภาพ

ที่กล่าวนำมาข้างต้นเป็นเรื่องราวความเป็นมาของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เรื่องยิ่งใหญ่ของโลก จากความคิดเห็นของนักวิชาการหลายสำนัก แม้อาจมีรายละเอียดแตกต่างกันไปบ้าง เช่นการกล่าวอ้างถึงจำนวนตระกูลชั้นสูงที่สำคัญๆ ของรัสเซียที่มีบทบาทในเรื่องอาจมีจำนวนไม่เท่ากัน แต่โดยรวมของเรื่องราวและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเขียนและการเผยแพร่นวนิยายเรื่องนี้ก็ไม่ผิดแผกกัน

ยุทธวิธีการดำเนินเรื่อง: สื่อสารด้วยเอกสาร และผสมผสานด้วยกระแสสำนึก

ในด้านการดำเนินเรื่องของนวนิยายเรื่องนี้ มีการดำเนินเรื่องหลายๆ รูปแบบ นอกจากการบรรยายเนื้อหาตามลำดับเวลาซึ่งเป็นไปตามลักษณะของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ทั่วๆ ไปแล้วยังมีการใช้รูปแบบอื่นๆ ประกอบการดำเนินเรื่องอีกด้วย

รูปแบบการดำเนินเรื่องในนวนิยายอาจจำแนกเป็นรูปแบบใหญ่ๆ คือรูปแบบที่ใช้เอกสาร และรูปแบบการใช้จิตสำนึกหรือความรู้สึกภายใน

ลีโอ ตอลสตอย ในวัยหนุ่ม

ของตัวละครซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความขัดแย้งกันค่อนข้างมาก

1. รูปแบบที่ใช้เอกสาร

รูปแบบการดำเนินเรื่องที่ใช้อีกสารได้แก่ จดหมาย, บันทึกลง, รายงาน, คำสั่ง, ประกาศ

1.1 จดหมาย จดหมายที่ใช้ในการดำเนินเรื่องในนวนิยายเรื่องนี้มีหลายฉบับจากผู้เขียนหลายคนดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1.1 จดหมายของยูลี คารากิน เขียนไปถึงคะแนซีนามาริยา บัลคอนสกี เป็นภาษาฝรั่งเศส มีคำขึ้นต้นว่า “ที่รักอย่างหาคำมิได้” เนื้อหาในจดหมายกล่าวถึงความคิดถึง เล่าถึงเหตุการณ์ในกรุงมอสโคว์ที่พูดถึงสงคราม พี่ชายสองคนของยูลีถูกส่งไปต่างประเทศรวมทั้งนิโคลัย รอสต็อฟ แฟนหนุ่มของเธอสมัครเข้าเป็นทหารด้วย และข่าวใหม่ก็คือการตายของกริฟาเบชูคอฟ โดยปีแยร์ลูกชายคนเดียวได้รับมรดกเกือบทั้งหมด

มาริยามีจดหมายตอบยูลี โดยเฉพาะเรื่องการตายของกริฟาเบชูคอฟและแสดงความเข้าใจ

เรื่องปัญหาหมดกที่ไม่ลงตัว เธอเห็นใจและเข้าใจปีแยร์ว่าเป็นคนดี แต่ก็น่าสงสารบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ส่วนเรื่องการแต่งงานที่มีข่าวนั้น มาริยายังไม่ตกลงใจอะไร แต่เธอเห็นว่า การแต่งงานเป็นบัญชาของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ ในตอนท้ายเธอไม่เห็นด้วยกับเรื่องสงครามเช่นกัน เพราะนอกจากพี่ชายจะต้องไปกองทัพแล้ว เธอยังเศร้าสลดใจที่เห็นการพลัดพรากของลูก ๆ จากพ่อแม่ ผัว ๆ พรากลูกเมียไปกองทัพ

1.1.2 เฮเลนเขียนจดหมายไปถึงปีแยร์บอกว่าอย่าเพิ่งไปแต่งงานใหม่ จึงขอให้ปีแยร์มอบสิ่งที่จำเป็นสำหรับการหย่าแก่ผู้ถือจดหมายด้วย ในตอนท้ายจดหมาย เฮเลนปิดท้ายว่า “ในที่สุดขอให้คุณเพื่อนของดิฉัน, จงอยู่ในความคุ้มครองของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของด้วยความผาสุก, เพื่อนของคุณ เฮเลน” (ลีโอ ตอลสตอย. เล่ม 2 : 2526, 380)

1.1.3 การติดต่อทางจดหมายของกริฟา ราชตือฟชิน นายพลคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้บัญชาการมณฑลทหารของมอสโคว์กราบทูลพระเจ้าเอมเปราเตอร์หรือพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ที่ 1 กราบทูลเรื่องที่จะแนชคูชอฟ แม่ทัพสนามของรัสเซียตัดสินใจตั้งกรุงมอสโคว์ ซึ่งในความเห็นของกริฟา ราชตือฟชิน ไม่เห็นด้วย เพราะจะนำความหายนะมาสู่ประเทศรัสเซีย

หลังจากพระเจ้าเอมเปราเตอร์ ได้รับจดหมายในรูปรายงานของกริฟา ราชตือฟชิน ก็มีกระแสรับสั่งไปกับคะแนซีโวลคอนสกีถึงคูชอฟ มีใจความว่า พระองค์ทรงทราบข่าวแสนเศร้าจากผู้บัญชาการมณฑลทหารบกมอสโคว์ เรื่องที่คูชอฟไม่ส่งข่าวคราวเลย จึงส่งนายพลราชองครักษ์คะแนซีโวลคอนสกี ไปสืบดูข่าวคราวกองทัพและเหตุผลที่คูชอฟตัดสินใจเช่นนั้น

1.1.4 โซนา ลูกพี่ลูกน้องของนิโคลัย รอสต็อฟ ผู้ซึ่งรอสต็อฟผูกสมัครรักใคร่ และให้

คำมั่นสัญญากับเธอไว้ว่า จะแต่งงานกับเธอ แต่โซนา
ซึ่งอยู่ในบ้านเดียวกันและได้รับความอุปการะจาก
พ่อแม่ของรอสดีอพมาตั้งแต่เล็ก ยินดีเสียสละ
รอสดีอพเพื่อเห็นแก่วงศ์ตระกูลของรอสดีอพที่ต้อง
สูญเสียทรัพย์สินสมบัติไปมากมายในกรุงมอสโค
เนื่องจากภัยสงคราม รวมทั้งเพื่อให้เป็นไปตาม
ความประสงค์ของแม้นิโคลัย ที่ประสงค์ให้เขาได้
แต่งงานกับคะแนชานามาริยา บัลกอนสกีซึ่งมี
ฐานะดีกว่า จะได้ช่วยกอบกู้ฐานะอันย่ำแย่ของตระกูล
รอสดีอพเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูรู้คุณครอบครัว
รอสดีอพ

เนื้อความตอนหนึ่งในจดหมายของโซนามีว่า
ฉันรู้สึกใจหาย เมื่อมาคิดว่าฉันอาจเป็นต้น
เหตุแห่งความยุ่งเหยิงในครอบครัว ซึ่งเคยมีบุญ
คุณแก่ฉันมาโดยตลอดได้... แต่ฉันมีความมุ่งหมาย
อยู่อย่างเดียวคือ ขอให้บังเกิดความผาสุกแก่ผู้ซึ่ง
ฉันรัก และเพราะฉะนั้น ขอให้เธอ นิโคลัย , จงมี
ความอิสระเหมือนดังเดิม และขอเธอซึ่มซาบในใจ
ด้วยว่า แม้จะมีเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดมา
กีดกันก็ดี แต่ก็ไม่มีคนใดจะรักเธอมากกว่าโซนา
ของเธอไปได้ (ลีโอ ตอลสตอย เล่ม 2 : 2526,
560.)

1.1.5 นโปเลียนมีลายพระหัตถ์ถึงคูตูซอฟ
หลังจากที่คูตูซอฟทิ้งกรุงมอสโคเปล่าๆ ให้อยู่ใน
ความยึดครองของฝรั่งเศส จัดเป็นจดหมายแก่เกี่ยว
โดยไม่มีเหตุผลสำคัญอะไรที่นโปเลียนจะต้องมีลาย
พระหัตถ์ไปถึงจอมทัพของรัสเซีย ในเมื่อพระองค์
ถือว่าตัวเองเป็นฝ่ายชนะ ขณะที่รัสเซียยอมรับ
ความพ่ายแพ้อยู่ในที่ ใจความในจดหมายมีดังนี้
(ลีโอ ตอลสตอย. เล่ม 2 : 2526 , 617.)

คะแนชคูตูซอฟ...ขอส่งนายพลราชของครักซ์
ของข้าพเจ้าคนหนึ่งไปยังท่าน เพื่อจะได้ทำการ
เจรจากับท่านถึงกิจการที่สำคัญๆ หลายอย่าง ขอ
ท่านจงเชื่อในสิ่งที่เขาจะพูดแก่ท่านเถิด ยิ่งในตอน

เมื่อเขาจะแสดงความรู้สึกเคารพคารวะของข้าพเจ้า
ที่มีต่อท่านมาแต่ไหนแต่ไรให้ท่านทราบด้วยแล้ว ยิ่ง
ควรเชื่อเขาในเรื่องนี้ได้ทีเดียว พร้อมกับจดหมาย
ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอส่งคำอวยพรไปให้ท่าน ขอพระ
ผู้เป็นเจ้า จงคุ้มครองแก่ท่านเถิด

มอสโคว์ 30 ต.ค. 1812

นโปเลียน

1.1.6 ลายพระหัตถ์ของพระเจ้า
เอมเปราตอร์มีไปถึงคูตูซอฟ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม
1812 และคูตูซอฟได้รับหลังจากการรบที่ตารูจินแล้ว
เนื้อความในลายพระหัตถ์ของพระเจ้า
เอมเปราตอร์มีใจความสรุปว่า ในรายงานฉบับ
สุดท้ายขอคูตูซอฟได้รับเมื่อวันที่ 20 กันยายน
1812 แสดงให้เห็นว่า ไม่ใช่เฉพาะไม่จัดการเกี่ยว
กับการรบและการกอบกู้ราชบัลลังก์เท่านั้นแต่ยังถอย
อยู่เรื่อย ๆ ขณะที่กรุงมอสโคว์อยู่ในกำมือข้าศึก
ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน นอกจากกรุงมอสโคว์แล้ว
ยังมีอีกหลายแห่งที่ถูกข้าศึกบุกเข้ายึดครอง รวมทั้ง
กำลังที่เคลื่อนไปยังกรุงเปโตรกราด ส่วนนโปเลียน
กับทหารสองหมื่นห้าพันอยู่ในกรุงมอสโคว์ พระเจ้า
เอมเปราตอร์ทรงเห็นว่าคูตูอฟน่าจะฉวยโอกาสที่
กำลังของข้าศึกแยกกระจัดกระจายเข้าใจมดีเสีย ส่วน
ทหารฝรั่งเศสที่ไล่ติดตามกองทัพของคูตูซอฟเป็น
กำลังส่วนน้อย และสู้กำลังของคูตูอฟไม่ได้ ถ้า
คูตูอฟลงมือตอนนี้ก็จะสามารถยึดดินแดนคืนมา
จากฝรั่งเศสได้ และถ้าปล่อยให้ข้าศึกยกกำลังมาถึง
กรุงเปโตรกราดได้ ก็คงไม่พ้นหอคอยรับผิดชอบ
ของคูตูซอฟ เหมือนที่ต้องรับผิดชอบต่อการยึด
ครองมอสโคว์เช่นเดียวกัน ในตอนท้ายพระเจ้า
เอมเปราตอร์มีลายพระหัตถ์ฝากถึงคูตูอฟว่า

...ข้าพเจ้าเคยอยู่ในอาการปรักพร้อมที่จะให้
บำเหน็จแก่ท่าน และในครั้งนี้อีกยังคิดอยู่เสมอ
แต่ข้าพเจ้าและประเทศรัสเซียยังอยู่ในลัทธิที่พอจะ
หวังได้เห็นความมานะ, ความปึกป็น และความมี

พลตรี หลวงยอดอาวุธ (พื่อน ฤทธาคนี)
ผู้แปล “สงครามและสันติภาพ”

ชัยจากท่านอยู่มาก เราขอหวังในปัญญาในความ
ปรีชาสามารถของท่าน และในความกล้าหาญแห่ง
กองทัพ ซึ่งท่านกำลังควบคุมอยู่นั้น (ลีโอ ตอลสตอย
เล่ม 2 : 2526 , 622)

การดำเนินเรื่องด้วยจดหมายในนวนิยายเรื่อง
สงครามและสันติภาพ ยังมีอีกมาก แต่ไม่แสดง
รูปแบบของจดหมาย หากแต่เป็นการบรรยายว่าตัว
ละครตัวใดเขียนจดหมายไปถึงตัวละครตัวใด ด้วย
เนื้อหาอย่างไร เช่น การบรรยายถึงเหตุการณ์ตอนที่
ปิแยร์เดินทางไปทำหน้าที่ที่กรุงเปโตรกราด และ
ได้รับจดหมายจากเฮเลน ภรรยาที่เขียนจากต่าง
ประเทศ

ครั้งหนึ่งเขาได้รับจดหมายจากภรรยาซึ่ง
อ่อนหวานขอพบกับเขา ในจดหมายฉบับนี้ เธอ
เศร้าเป็นทุกข์เนื่องจากความคิดถึงปิแยร์อย่างเหลือ

เกิน และขอร้องไห้ปิแยร์ยอมให้เธอได้มาอยู่ร่วม
ทุกข์ร่วมสุขกันอีกเหมือนเดิม จดหมายฉบับนี้ได้
ทำให้ปิแยร์รู้สึกเบื่อชีวิตขึ้นมาอีกมาก

ในตอนท้ายของจดหมาย เฮเลนยังได้เขียน
บอกต่อไปอีกว่า เธอจะกลับกรุงเปโตรกราดจาก
ต่างประเทศในวันสองวันข้างหน้า

นอกจากนั้น ในระหว่างเวลานี้เอง ปิแยร์ได้
รับจดหมายจากแม่ยายของเขา ภรรยาของ
คะแนชวาซีลี, อีกฉบับหนึ่งขอให้เขาไปหาเธอ
สำหรับที่จะได้พูดเรื่องการสำคัญสักอย่างหนึ่ง...
(ลีโอ ตอลสตอย. เล่ม 1 : 2526 , 581)

การดำเนินเรื่องในรูปแบบบรรยายการติดต่อกัน
ทางจดหมายของตัวละครตามตัวอย่างข้างต้น
มีสอดแทรกอยู่ในนวนิยายเรื่องนี้เกือบตลอดทั้งเรื่อง
หรือตอนคะแนชของเดร์เขียนจดหมายจาก
สวิสเซอร์แลนด์ถึงน้องสาวในกลางฤดูร้อนของปี
1810 มีบรรยายเหมือนตัวอย่างข้างต้นและตอน
ท้ายเป็นสำนวนจดหมายของคะแนชของเดร์

ในกลางฤดูร้อน คะแนชนามาริยา ได้รับจด
หมายของคะแนชของเดร์จากประเทศสวิสเซอร์แลนด์
ในจดหมายฉบับนี้คะแนชของเดร์ได้บอกแก่น้อง
สาวของเธอว่า เขาได้ขอแต่งงานกับนาตาชา
วาสตีออฟแล้ว ในจดหมายฉบับนี้มีข้อความล้วน
แล้วแต่อ่อนหวานและแสดงถึงความรักทั้งสิ้น เขา
เขียนมาว่า เขาไม่เคยมีความรักเหมือนครั้งนี้เลย
และเขาพึงรู้จักชีวิตเดี๋ยวนี้อย่างดี เขาขอโทษต่อน้อง
สาวของเขา ในการที่เขาไม่ได้บอกความตกลง
อย่างนี้ในขณะที่อยู่ที่ลือซีกอริอู ในการที่เขาไม่
บอกให้เธอรู้นั้น ก็เพราะเกรงว่าถ้าเธอรู้เข้า เธอจะ
ไปอ่อนวอนต่อคุณพ่อให้ตกลง และก็จะเป็เหตุ
ให้คุณพ่อดุและเหน็บแนมเธอหนักขึ้นอีก...(ลีโอ
ตอลสตอย. เล่ม 1 : 2526 , 642-3)

ในตอนท้ายเป็นเนื้อความในจดหมายที่
เป็นถ้อยคำของคะแนชของเดร์ เช่น “ฉันจะเขียน

จดหมายถึงท่านในเวลาเดียวกันเหมือนกันและขอ เธอได้ช่วยนำส่งให้ท่านในโอกาสที่เธอเห็นว่าสมควรด้วย และจะรอฟังความเห็นท่านดูซิว่า ท่านจะยอมผ่อนเวลาให้สั้นเข้ามาอีกสัก 3 เดือนจะได้หรือไม่” (ลีโอ ตอลสตอย. เล่ม 1 : 2526 , 643-4)

1.2 บันทึกหรือจดหมายเหตุส่วนตัว การดำเนินเรื่องด้วยบันทึกหรือจดหมายเหตุส่วนตัวมีปรากฏบ้าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.2.1 บันทึกของปิแยร์ระหว่างอยู่ในกรุงเปโตรกราด บันทึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่ห่างเหินระหว่างเขากับเฮเลน ผู้เป็นภรรยา โดยมีแม่ยายคอยไกล่เกลี่ยและเป็นตัวแทนแก้ต่างให้ลูกสาวว่าไม่ใช่ฝ่ายผิด ปิแยร์ยอมยกโทษทุกสิ่งทุกอย่างให้เฮเลน และต้องยอมเกี่ยวข้องกับเธออีก แต่ปิแยร์บันทึกไว้ว่า ความเกี่ยวข่งนั้นจะต้องเป็นเฉพาะในทางธรรมเท่านั้น เขาตกลงใจและบอกกับเฮเลนว่าขอให้เธอลืมความหลังทั้งหมด และให้เธอยกโทษให้เขาด้วย ถ้าจะมีความผิดอะไรบ้าง ในตอนท้ายบันทึกมีใจความว่า

...และสำหรับตัวเธอเองนั้น ข้าพเจ้าไม่มีสิ่งอะไรที่จะต้องยกโทษให้ ข้าพเจ้ายินดีที่ได้พูดเรื่องนี้ให้เธอฟัง และก็ปล่อยให้เธออย่าได้ล่วงรู้เลยว่าการที่ข้าพเจ้าต้องพบกับเธออีกนี้ เป็นการลำบากใจแก่ข้าพเจ้ามิใช่น้อย (ลีโอ ตอลสตอย. เล่ม 1 : 2526, 583.)

1.2.2 นอกจากที่เป็นบันทึกส่วนตัว การดำเนินเรื่องตามลำดับเวลาในบางตอน ทำให้มีลักษณะคล้ายการบันทึกเหตุการณ์ บางวันอาจจะระบุเวลาที่เกิดเหตุการณ์ลงไปด้วย เช่น

ในเวลาเช้ากลาง ๆ วันที่ 17 ทหารที่อยู่ในแนวหน้าได้นำนายทหารฝรั่งเศสผู้หนึ่งเข้ามาในเมืองวิเซา

ในวันที่ 19 คณะขององเดร์เป็นนายทหาร

เวรและอยู่ประจำกับคูตซอพตลอดเวลา

เมื่อเวลา 18 นาฬิกาวันนี้ คูตซอพไปยังที่ประทับของเอมเปราเตอร์ทั้งสองพระองค์ และเมื่อได้เข้าเฝ้าเป็นเวลาไม่สั้นนักแล้ว ท่านได้เดินทางไปหากร๊าฟโตลสตอย (ลีโอ ตอลสตอย. เล่ม 1 : 2526 , 339-340)

1.3 รายงาน การดำเนินเรื่องที่มีลักษณะเป็นรายงานมีปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้หลายตอน เช่น

1.3.1 ในเหตุการณ์ที่กร๊าฟราซตอฟซิน ซึ่งเป็นผู้บัญชาการมณฑลทหารบกกรุงมอสโควิธวายรายงานกราบทูลเอมเปราเตอร์หรือพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ ซึ่งมีใจความว่าคะแนชคูตซอพแม่ทัพสนามให้นำยทหารคนสนิทนำจดหมายมาให้บังคับให้เขาส่งนายตำรวจไปจัดการนำกองทหารเดินไปยังเส้นทางแรชานสกายา กร๊าฟราซตอฟซินระบุในรายงานว่า

เขา (คะแนชคูตซอพ) กล่าวว่าต้องละทิ้งกรุงมอสโควิธด้วยความระห้อยระเหี่ยอย่างที่สุด ความผิดของคูตซอพในครั้งนี้จะนำความหายนะมาให้แก่พระนครหลวงและประเทศของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท รัสเซียประเทศจะสะดุ้ง ในเมื่อทราบถึงเรื่องการทิ้งพระนครอันเป็นกำเนิดแห่งความเป็นใหญ่ของประเทศรัสเซีย... ข้าพเจ้ากำลังเดินตามกองทัพ ข้าพเจ้าได้ชนของออกหมดแล้ว เหลืออยู่ก็แต่จะร้องให้คร่ำครวญถึงเรื่องที่บ้านเกิดเมืองมารดรของข้าพเจ้าจะต้องประสบเท่านั้น (ลีโอ ตอลสตอย. เล่ม 2 : 2526 , 525)

1.3.2 คณะชบากราชชีโอน นายพลรัสเซียซึ่งเป็นแม่ทัพเขียนรายงานจากที่ตั้งกองบังคับการของตนที่ตำบลมิกายลอฟ ลงวันที่ 7 สิงหาคม 1812 ถึงกร๊าฟอเล็กซาย อันเดร์เยวิช อาวาซเคเยฟ ซึ่งเป็นผู้ถวายรายงานฉบับนี้แต่เอมเปราเตอร์อีกต่อหนึ่ง

ในรายงานนี้คณะนักบวชกรากิโอนเสียชีวิตเรื่อง การพ่ายแพ้ของเมืองสะโมเลนคะซะแก่ฝรั่งเศส เขาไม่เห็นด้วยที่แม่ทัพของอวาชเคเยฟให้ทั้งเมือง ทำให้เสียเมืองและเสียชื่อกองทัพอย่างน่าอาย เขาเห็นว่าถ้ายอมสูญเสียกำลังทหารมากกว่านี้ ตาม ประสาการรบพุ่งกันอีกเพียงวันสองวัน ฝรั่งเศสก็ จะถอยทัพไปเอง แต่การถอยทัพจากเมืองสะโม เลนคะซะ ทำให้ข้าศึกเข้าถึงกรุงมอสโคว์ได้เร็วขึ้น แต่ในขณะที่เดียวกันบวชกรากิโอนก็ไม่เห็นด้วยที่กำลัง จะมีการเจรจาสันติภาพกันอยู่ เพราะได้สูญเสีย เลือดเนื้อกันไปแล้ว

บวชกรากิโอนระบุความเห็นในรายงานของเขาว่า การนำทัพต้องทำคนเดียวไม่ใช่สองคน เสนาบดีที่ เก่งงานในกระทรวง แต่ให้ออกนำทัพจะไม่ได้เรื่อง ไม่ควรให้ชะตาบ้านเมืองอยู่ในกำมือของคนพวกนี้ เขาเห็นว่าคนที่จะออกความเห็นให้เจรจาสงบศึก และ ให้เสนาบดีเป็นแม่ทัพ เป็นคนไม่จงรักภักดีต่อ เอมเปราเตอร์ และจะทำให้ชาวรัสเซียหายนะ เขา เสียใจที่มีคนชั้นนั้นเป็นผู้นำทัพ เพราะเป็นคนขี้ ขลาดไม่มีประโยชน์ ทหารทั้งกองทัพร้องไห้และ สบประสาเขาทุกวัน (ลีโอ ตอลสตอย เล่ม 2 : 2526, 173-4)

1.4 ประกาศ การดำเนินเรื่องด้วยประกาศ มีตัวอย่างต่อไปนี้

1.4.1 ประกาศของทางราชการในกรุง มอสโคว์ ซึ่งปีเยร์นำไปที่บ้านของตระกูลรอสตัดอฟ ขณะไปร่วมรับประทานอาหารที่นั่น ข้อความใน ประกาศนั้นมีดังนี้

ถึงกรุงมอสโคว์ , พระนครหลวงแห่งราช บัลลังค์ของเรา

ราชศัตรูได้นุกเข้ามาในพรมแดนของประเทศ รัสเซียด้วยกำลังอันใหญ่หลวง เขาเข้ามาด้วยความหวังที่จะทำลายบ้านเกิดเมืองมารดรอันเป็นที่รักของเรา

เราไม่สนใจที่จะรีบมาอยู่ในท่ามกลาง ราษฎรของพระนครหลวงและของตำบลต่าง ๆ ภายในประเทศของเรา ทั้งนี้ก็เพื่อจะให้ความเห็น และเข้าทำการควบคุมกองทหารสมัครของเรา ทั้งหมดเข้ากีดกันทางเดินของราชศัตรู และนำ ความปราถนารบไปให้แก่พวกเหล่านี้ โดยไม่ว่าพวก เหล่านี้จะอยู่ ณ ที่ใด ความฉิบหายซึ่งเขามุ่งร้าย ให้แก่เรา คงจะกลับคืนไปสู่แก่ผู้เป็นประมุขของเขา และทวีปยุโรปซึ่งได้รอดพ้นจากการเป็นทาสนั้น คงจะบูชานามของประเทศรัสเซียต่อไปเป็นแม่นมั่น! (ลีโอ ตอลสตอย. เล่ม 2 : 2526 , 119 -120)

1.4.2 นิโปลีเยนออกประกาศเรื่องการ คำและเสียงสำหรับกองทัพฝรั่งเศส หลังจากเข้า ยึดครองกรุงมอสโคว์แล้ว มีข้อความในประกาศ ทั้งหมด ดังต่อไปนี้

คำประกาศ

“คูกรท่านทั้งหลาย , พลเมืองแห่งกรุงมอสโคว์ ตลอดจนนายพล , กรรมกรและชาวนา จงฟังคำ ประกาศนี้ !” เป็นคำขึ้นต้นของประกาศ จากนั้น ในประกาศเรียกร้องให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าที่ อพยพออกไป ได้รับกลับเข้ามายังกรุงมอสโคว์ดั้งเดิม ขอเรียกร้องให้พวกเขาและกรรมกรรีบกลับมาทำงาน รวมทั้งพวกเขาที่หนีไปหลบซ่อนตามป่าดงก็ให้ กลับออกมา โดยรัฐบาลจะช่วยเรื่องการทำการค้า

1. จัดตลาดใหญ่ขึ้น 2 แห่ง ในกรุงมอสโคว์ เพื่อเป็นที่รวบรวมสินค้าทุกชนิด

2. ราคาซื้อขายสินค้าให้ผู้ซื้อและผู้ขายตกลง กันเอง สินค้าเหลือนำกลับบ้านได้

3. ทุกวันอาทิตย์และวันพุธจัดให้มีการตลาด นัดใหญ่ ในวันอังคารและวันเสาร์จัดหารคุมเส้น ทางการค้าเพื่อความปลอดภัยของพวกเขาพ่อค้า

4. จัดรักษาความปลอดภัยแก่ขบวนพ่อค้าใน ขากลับด้วย (ลีโอ ตอลสตอย. เล่ม 2 : 2526 , 645-6)

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม-ธันวาคม 2547

การรบที่โบโรดิโน

- 1.5 คำสั่ง การดำเนินเรื่องด้วยคำสั่งมี ยิงข้าศึก
ปรากฏเป็นตัวอย่าง ดังนี้
- 1.5.1 นโปเลียนให้เจ้าหน้าที่กรมราชเสนาธิการเขียนคำสั่งถึงกองทัพฝรั่งเศสที่กำลังจะเข้ายึดกรุงมอสโกว์ มีใจความดังนี้
- นักรบทั้งหลาย! นี่คือการรบซึ่งท่านทั้งหลายพึงประสงค์ ชัยชนะที่จะเกิดขึ้นย่อมแล้วแต่พวกท่าน ชัยชนะอันนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับท่าน และเป็นสิ่งที่จะนำความต้องการทั้งหลายแหล่มาให้แก่พวกท่าน เช่น ที่พักอย่างสะดวกสำราญ และโอกาสที่จะได้กลับบ้านเกิดเมืองมารดรของท่านได้อย่างเร็วขึ้น จงปฏิบัติเหมือนดังที่ท่านได้เคยปฏิบัติมาแล้วเช่นที่เอาส์เตรลิช , ฟรีดแลนด์ , วิเจปสะคะ และที่สะโมเลนคะซะ จงปล่อยให้ลูกหลานชั้นหลังได้ทรงจำด้วยความหยิ่งในสมองถึงความกล้าหาญชาญชัยของท่านในวันนี้ และปล่อยให้เขาทั้งหลายเหล่านั้นพากันพูดถึงท่านว่า ท่านก็ได้เคยมาอยู่ในการรบที่ข้างกรุงมอสโกว์ด้วยผู้หนึ่งเหมือนกัน! (ลีโอ คอลอสตอย. เล่ม 2. : 2526 , 279-280)
- อีกฉบับหนึ่งเป็นคำสั่งว่าด้วยการเข้าตีของนโปเลียนเช่นเดียวกัน มีใจความโดยสรุปว่าดังนี้
1. รุ่งเช้าให้ทหารปืนใหญ่สองกองร้อยให้เริ่ม
  2. ให้นายพลเบิร์เนตตี ผู้บังคับทหารปืนใหญ่ของกองพลที่ 1 เคลื่อนปืนใหญ่ 30 กระบอกของกองพลใหญ่คองปาน และปืนใหญ่ เฮาวิเซอร์ของกองพลใหญ่เคซเซและพริยองไปข้างหน้า และเริ่มไปรยลูกระสุนระเบิดไปยังทหารปืนใหญ่ข้าศึก
  3. นายพลฟูเซ ผู้บังคับปืนใหญ่กองพลที่ 3 นำปืนใหญ่เฮาวิเซอร์ของกองพลที่ 13 และกองพลที่ 8 เป็นจำนวน 16 กระบอก ไปตั้งยิงทางปีกของทหารปืนใหญ่
  4. นายพลโซร์บีเย เตรียมพร้อมใช้ปืนใหญ่เฮาวิเซอร์ของกองพลรักษาพระองค์ยิงที่มั่นของข้าศึกทุกแห่ง
  5. ระวังที่ทหารปืนใหญ่กำลังยิง ให้คะแนชโปแนคอฟสกีออกเดินไปทางหมู่บ้าน ผ่านป่าแล้วโอบที่มั่นของข้าศึก
  6. นายพลคองปานเคลื่อนกำลังผ่านป่า เพื่อเข้ายึดแนวที่มั่นแนวที่ 1 ของข้าศึก
  7. ให้รองพระเจ้าแผ่นดินเข้ายึดหมู่บ้านโบโรดิโน แล้วข้ามสะพานไปเสมอกับกองพลใหญ่ของโมรองและเยวาร์ ซึ่งเอมเปราตอร์จะได้ทรงนำทหารเข้าศูนย์ด้านทานและแนวของข้าศึกด้วย

พระองค์เองพร้อมกับทหารส่วนใหญ่ของกองทัพ

ในตอนท้ายของคำสั่งฉบับนี้มีข้อความว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องปฏิบัติให้เป็นระเบียบ โดยพยายามรักษากำลังทหารในกองหนุนเท่าที่สามารถจะทำได้

ณ ที่ประทับของพระเจ้าเอมเปราเตอร์ ไกลส์ เสมอนเลนคเซะ, วันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1812 (ลีโอ ตอลสตอย เล่ม 2 : 2526 , 284)

2. รูปแบบการบรรยายความรู้สึกภายในของตัวละครหรือกระแสสำนึก

นอกจากการดำเนินเรื่องด้วยรูปแบบการใช้เอกสารในลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ในนวนิยาย **สงครามและสันติภาพ** ยังมีกลวิธีการดำเนินเรื่องด้วยการบรรยายความรู้สึกภายในของตัวละคร ซึ่งเป็นกลวิธีการดำเนินเรื่องในนวนิยายและเรื่องสั้นของทุกชาติทุกภาษา โดยนักเขียนจะบรรยายความรู้สึกนึกคิด ทรรศนะ ความต้องการและไม่ต้องการของตนอยู่ภายในใจ หรืออยู่ในความคิด บางครั้งถึงขั้นให้ตัวละครทะเลาะกับตัวเองในความคิด การทะเลาะกับตัวเองนั้นอาจมีคำพูดโต้แย้งหรือโต้ตอบกันไปมากกลายเป็นบทพูดหรือบทสนทนาคนเดียว (Monologue) ซึ่งต่างจากบทพูดหรือบทสนทนาทั่ว ๆ ไป (Dialogue) ของตัวละคร

2.1 กระแสสำนึก : กระแสอารมณ์ความรู้สึก ความคิดจิตใจของตัวละคร

การบรรยายความรู้สึกภายในของตัวละครในการดำเนินเรื่องของนวนิยายและเรื่องสั้น เรียกว่าการใช้ **กระแสสำนึก** (Stream of consciousness) กระแสสำนึกคือประสบการณ์ส่วนตัวด้านจิตสำนึกของปัจเจกบุคคลที่มีลักษณะเป็นกระแสความคิดที่ปรากฏขึ้นในใจ เป็นกลวิธีที่วิลเลียม เจมส์ (William James) นักเขียนชาวอเมริกัน ใช้บรรยายถึงความคิด การรับรู้ และอื่น ๆ ของตัวละครในการเขียนนวนิยายหรือเรื่องสั้น (Victoria Neufeldt and David

B. Guralnik : 1994 , 1325)

เราขอยกความได้ว่ากระแสสำนึกเป็นกลวิธีการบรรยายในเรื่องสมมุติที่มุ่งหมายให้เกิดกระแสมากมายเกี่ยวกับความรู้สึก , ภาพที่เห็น , เสียงที่ได้ยินควบคู่ไปกับความคิดในเชิงเหตุผลที่กระทบกับจิตสำนึกของปัจเจกบุคคล ศัพท์คำนี้มีใช้ครั้งแรกโดยนักจิตวิทยาชื่อวิลเลียม เจมส์ ในหนังสือชื่อ **หลักการของจิตวิทยา** (The Principles of Psychology) ในปี 1890 ในขณะที่นวนิยายเชิงจิตวิทยาที่ปรากฏขึ้นในศตวรรษที่ 20 นักเขียนบางคนพยายามจับกระแสรวมของสำนึกตัวละครมากกว่าจะจำกัดความคิดเชิงเหตุผลของตัวละคร แต่ในขณะที่เสนอความเข้มข้น ความรวดเร็วและความลึกซึ้งแหลมคมของความคิด นักเขียนอาจรวบรวมความคิดที่ขาดเป็นห่วง ๆ โครงสร้างทางไวยากรณ์ที่บกพร่องตลอดจนจินตภาพเข้าด้วยกัน เพื่อสะท้อนภาพกระแสสำนึกให้ชัดเจนขึ้น

นวนิยายที่จัดอยู่ในประเภทใช้กระแสสำนึกของตัวละคร มักใช้กลวิธีการบรรยายด้วยบทพูดเดียวในใจ (Interior monologue) ตัวอย่างที่มีชื่อเสียงที่สุดได้แก่นวนิยายเรื่อง **ยูลิสซิส** (Ulysses , 1922) ของเจมส์ จอยซ์ (James Joyce) เรื่องอื่น ๆ เช่น เรื่อง **ลีวต์แนนต์** (Leutnant , 1901) ของอาร์เทอร์ ชนิตซ์เลอร์ (Arthur Schnitzler) ซึ่งเป็นนวนิยายที่ริเริ่มใช้กระแสสำนึกในการสร้างบรรยากาศของกรุงเวียนนาในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 เรื่อง **เดอะ ซาวนด์ แอน เดอะ ฟิวรี่** (The Sound and the Fury , 1929) ของวิลเลียม โฟล์กเนอร์ (William Faulkner) นักเขียนอื่น ๆ ที่ใช้กลวิธีของกระแสสำนึกได้โดดเด่น คือ เวอร์จิเนีย วูลฟ์ (Virginia Woolf) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง **เดอะ เวฟส์** (The Waves , 1931) นอกจากนี้มีโดโรธี เอ็ม. ริชาร์ดสัน (Dorothy M. Richardson) ที่ใช้กลวิธีกระแสสำนึกในผลงานเขียนหลายเล่มในชุด

พิลกริมเมจ (Pilgrimage) ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ในระหว่างปี 1915-1938 (Merriam Webster's Encyclopedia of Literature : 1995 , 1074)

โดยเฉพาะนวนิยายเรื่อง **ยูลิสซีส** ของเจมส์ จอยซ์ เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ การกระทำ ความคิดและความรู้สึกของชายสองคน คือ ลีโอโพลด์ บลูม (Reopold Bloom) กับสตีเฟน แดเดลัส (Stephen Daedalus) ในช่วงเวลา 24 ชั่วโมง ของวันที่ 10 กันยายน 1904 จุดสุดยอดของงานชิ้นนี้คือบทพูดเดี่ยวในใจที่มีความยาวกว่า 40 หน้าของมอลลี บลูม (Molly Bloom) เป็นข้อความที่ใช้เครื่องหมายวรรคตอนเพียงแห่งเดียว (ราชบัณฑิตยสถาน : 2539, 198-199)

2.2 สายธารชีวิตที่ไหลตามกระแสสำนึก ใน “สงครามและสันติภาพ”

การใช้กระแสสำนึกดำเนินเรื่องในนวนิยาย **สงครามและสันติภาพ** มีตัวอย่างปรากฏหลายต่อหลายตอนดังต่อไปนี้

2.2.1 ตอนปีแยร์ห่างเหินกับเฮเลนผู้เป็นภรรยา และขัดแย้งกับเธอจนนำไปสู่การดวลกับโคโลซอฟและเขายิงโคโลซอฟ เนื่องจากโกรธที่โคโลซอฟพหูหมิ่นเหยียดหยามเขาต่อหน้าธารกำนัล แต่ปีแยร์ก็ไม่สบายใจ เกิดอารมณ์หลอนถึงภรรยาตลอดเวลา แม้ถึงเวลานอนแล้วแต่เขาก็นอนไม่หลับ ต้องลุกขึ้นเดินในห้อง เห็นภาพของภรรยาแต่งตัวและแสดงท่าทางยั่วยวนต่างๆ ในขณะที่เดียวกันก็เห็นภาพหน้าหล่อเหลาของโคโลซอฟที่พยายามเงยศีรษะขึ้นหลังจากถูกยิง แต่ก็พับหน้าลงไปที่พื้นหิมะ และครวญครางด้วยความเจ็บปวด

เหตุการณ์ตอนนี้มีบทสนทนาของปีแยร์เป็นเชิงถามเองตอบเองดังนี้

“อะไรเกิดขึ้นล่ะ?” เขากล่าวด้วยตัวเอง “อ้อ, ฉันฆ่าซูริก ฉันฆ่าซูริกของเมียของฉัน อ้อมันเกิดขึ้นแล้วเพราะอะไร? “ฉันสามารถทำได้ถึงเพียงนี้

เชียวหรือ?”

“เพราะเหตุว่าเอ็งได้แต่งงานกับหล่อน” เสียงภายในตัวของปีแยร์ตอบเขาออกมา

“อย่างนั้นฉันผิดที่ตรงไหนล่ะ?” เขากล่าว “ผิดที่เอ็งได้แต่งงานกับหล่อน โดยเอ็งไม่ได้รักหล่อนเลยนะซี และผิดในฐานะที่ได้ให้ลอกตัวเองและหลอกหล่อนนะซี” (ลีโอ ตอลสตอย เล่ม 1 : 2526, 411)

“โธ่, ฉันเคยนึกหยิ่งในสมอง นึกหยิ่งในการที่มีเมียสวยเท่าใด” ปีแยร์คิด “นึกพอใจเมื่อได้เห็นบ้านในกรุงเปโตรกราดเต็มไปด้วยแขก และเห็นเมียสวยของฉันออกมารับแขกเป็นอย่างไร ไม่ได้นึกเลยว่าหล่อนจะเป็นหญิงที่เลวทรามต่ำช้าได้ถึงเพียงนี้” (ลีโอ ตอลสตอย เล่ม 1. 2526 , 412)

“จริง, ฉันไม่เคยรักหล่อนจริงๆ เลย” ปีแยร์พูดแก่ตัวของตัว “ฉันรู้ดีทีเดียวว่า หล่อนเป็นหญิงที่ชั่วช้าเลวทรามที่สุด” (ลีโอ ตอลสตอย เล่ม 1 : 2526 , 413)

“หล่อนคนเดียว หล่อนผิดคนเดียวทั้งนั้น” ปีแยร์พูดแก่ตัวของตัวเอง “และก็มีผลอะไรขึ้นมาล่ะ? ทำไมฉันถึงไปเกี่ยวข้องกับหล่อน ทำไมฉันจึงไปพูดว่า ฉันรักเธอล่ะ ฉันผิดและต้องยอมทนอะไร? ผลาญชื่อเสียง ไม่มีความสุขนั้นหรือ? เฮ้ย, มันโคมลอยทั้งหมด” ปีแยร์คิด “การผลาญชื่อเสียงและเกียรติยศนี้มันไม่แล้วแต่ตัวของฉันคนเดียวเลย” (ลีโอ ตอลสตอย เล่ม 1. : 2526 , 413)

2.2.2 ตอนนาตาซาเกิดความขัดแย้งภายในตัวเองเกี่ยวกับความรักที่มีต่อชายหลายคน ตั้งแต่รักกับคะแนชองเดร์ แต่คะแนชองเดร์ขอยืมเวลาแต่งงานไปหนึ่งปีตามความต้องการของพ่อ ทำให้นาตาซารอคอยไม่ได้ เมื่อมีผู้ชายอื่นมาติดพันจึงทำให้รู้สึกเขว เกิดความขัดแย้งในใจ

นาตาซาได้พบกับอานาโตล คูรากิน พี่ชายของเฮเลน ซึ่งเป็นผู้ชายรูปหล่อ เจ้าชู้และเสเพลที่

โรงละคร เขาชวนเธอไปเที่ยวงานแฟนซีด้วย ความสนใจอย่างจริงจังที่อานาโตลแสดงออกต่อเธอ ทำให้นาตาซาอดทวนใจโหวมิได้ และเมื่อกลับถึงบ้านแล้ว นาตาซาก็อดคิดถึงคะแนนของเดร์ขึ้นมาไม่ได้ เธอถึงกับอ้าปากร้องอย่างใจหายและวิ่งออกไปจากห้องน้ำชาที่ทุกคนนั่งกันอยู่

“คุณพระช่วย! ฉันตายแล้ว!” เธอพูดกับตัวเอง “แหม, ทำไมฉันถึงปล่อยให้มันเป็นไปได้ถึงเพียงนั้น?” เธอนั่งคิดอยู่นาน แต่ก็ไม่สามารถจะกระทำความเข้าใจเรื่องราวอะไรทั้งสิ้นที่ได้เกิดมีขึ้นนั้นได้เลย เธอรู้สึกว่ามันมืดแปดด้าน และนำหวาดเสียวไปเสียหมด “นี่มันอะไร? ทำไมถึงได้เกิดความหวาดเสียวเช่นนี้ขึ้นมาหนอ? ความละอายใจซึ่งฉันรู้สึกในขณะนี้ มันคืออะไรกัน?” (ลีโอ ตอลสตอย เล่ม 1. 2526, 223)

จิตสำนึกบอกเธอว่าสิ่งที่เธอจะกระทำต่อไปเป็นความหวาดเสียวและความละอายใจ เพราะก่อนหน้านี้เธอรับรักคะแนนของเดร์ถึงขั้นรับการหมั้นหมายจากเขา แต่เมื่อเขาขอให้เธอยึดการแต่งงาน ออกไปหนึ่งปี ถึงกับทำให้เธอรอคอยไม่ได้ถึงกับจะมั่นใจชายอื่นที่สนใจเธอกระนั้นหรือนาตาซาจึงเกิดความขัดแย้งภายในใจอย่างรุนแรง เป็นสงครามความรักที่เธอจะต้องต่อสู้ด้วยตัวเองคนเดียว

“นี่ฉันทำลายความรักต่อคะแนนของเดร์แล้วหรือ?” นาตาซาถามตัวของตัวเอง แล้วก็รีบตอบตัวเองออกมา “นี่ฉันระยาอะไร, ฉันถามมันทำไม? มีอะไรเกิดขึ้นกับฉัน? ไม่มีอะไรเลย ฉันไม่ได้ทำอะไร, ใครก็ไม่ล่วงรู้และฉันก็จะไม่ได้เห็นหน้าเขาต่อไปอีกแล้ว” เธอพูดแก่ตัวของเธอเอง “เพราะเหตุฉะนั้นก็กระจางแล้วว่า มันไม่มีอะไรเกิดขึ้น และฉันก็ไม่ต้องไปเสียอกเสียใจ เอาเรื่องอะไรคะแนนของเดร์ก็คงจะสามารถรักฉันให้เหมือนแต่ก่อนได้ แต่คำว่าเหมือนแต่ก่อนมันหมายความว่าอะไร? ไร,

พระคุณช่วย ทำไมเขาถึงไม่อยู่ที่นี่นะ” นาตาซาสงบอารมณ์ของเธอไปได้ครู่หนึ่ง ครั้นแล้วอินสติงต์ก็ได้พูดกับเธอขึ้นมาอีกว่า อะไรทั้งสิ้นแม้มันเป็นความจริงและมันไม่มีอะไรเกิดขึ้นแต่ความรักครั้งแรกอันบริสุทธิ์ต่อคะแนนของเดร์นั้นได้แตกดับไปหมดแล้ว และนาตาซาก็เริ่มนึกเห็นภาพการสนทนากับอานาโตล นึกเห็นดวงหน้าอันสวยแก่และมรรยาทอันอ่อนโยนของเขาขึ้นมาอีก (ลีโอ ตอลสตอย เล่ม 1. 2526, 724)

และเมื่อกลับจากไปร่วมงานราตรีสโมสรที่บ้านของอานาโตลแล้ว ก็ยังทำให้นาตาซาอึ้งวุ่นวายใจหนักขึ้น เมื่ออานาโตลถึงกับบอกรักอย่างจริงจัง เมื่อถึงบ้านนาตาซานอนไม่หลับตลอดคืน เพราะครุ่นคิดแต่เรื่องอารมณ์ขัดแย้งในจิตใจ

“เธอรักคนใดแน่ จะเป็นอานาโตลหรือคะแนนของเดร์? สำหรับคะแนนของเดร์เธอก็รักเขา เธอยังทรงจำได้ดีว่า เธอเคยรักเขามาก แต่สำหรับอานาโตลเธอก็รักเช่นเดียวกัน และก็แน่ที่จะต้องเป็นเช่นนั้น ถ้าไม่เช่นนั้น มันจะสามารถเกิดเหตุการณ์พรศนีได้เจียวหรือ?” เธอคิด “หากว่าฉันสามารถยิ้มตอบอาการยิ้มของเขาได้ในเวลาที่ลากลับ หากว่าฉันสามารถปล่อยให้บังเกิดเรื่องขึ้นมาได้เพียงนี้ ก็เป็นอันส่อให้เห็นแล้วซิว่า ฉันได้รักเขาแต่ในนาที่แรก เมื่อได้เห็นเขาแล้ว เป็นอันว่าเขาใจดีและเป็นคนดี และก็ไม่สามารถที่จะไม่รักเขาได้ นี่ฉันจะทำอย่างไรละ รักเขาก็รัก รักคนอื่นก็รัก?” เธอกล่าวกับตัวของเธอเอง โดยไม่รู้ว่าจะหาคำตอบปัญหาอันนี้ได้อย่างไร (ลีโอ ตอลสตอย เล่ม 1. 2526, 738)

จากกระแสสำนึกข้างต้น สะท้อนถึงบุคลิกลักษณะของตัวละครอย่างนาตาซาว่าโลเลและขาดความมั่นคงเพียงใด เธอไม่สามารถตัดสินใจเพื่อพิจารณา เลือกลงสิ่งที่ดีกว่าในของสองสิ่ง ในผู้ชาย

สองคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่เธอยอมรับว่า รัก
คะแนนของเดร์มาก่อน แต่เพียงเพราะเขาปล่อย
ให้เธอต้องรอคอยเป็นเวลาหนึ่งปีถึงกับทำให้เธอรอ
คอยไม่ได้ และเริ่มเบื่อหน่ายการรอคอย เมื่อได้
พบผู้ชายอื่นที่แสดงความสนใจและมี **ความรวดเร็ว**
กว่าคะแนนของเดร์ ก็มีผลทำให้เธอถึงกับใจไขว่ไขว
และโอนเอนมาทางผู้ชายคนใหม่ที่เป็น **เสือไวไฟ**
อย่างอานาโตล โดยเฉพาะคำพูดกับตัวเองของ
เธอที่ว่า“นี่ฉันจะอย่างไรละ รักเขาก็รัก รักคน
อื่นก็รัก?” สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะตามนิสัยของ
ผู้หญิงอย่างนาตาชาว่าเป็น **ไม่เลื่อย** โดยแท้

2.2.3 ตอนนโปเลียนจะเข้ายึดครองกรุง
มอสโคในวันที่ 2 กันยายน 1812 หลังจากคูตู
ซอฟสั่งให้กองทัพรัสเซียถอยผ่านกรุงมอสโค ขณะ
ที่กองทัพฝรั่งเศสอยู่ที่เนินเขาไปคลอนนายน่า และ
นโปเลียนทอดพระเนตรภาพของกรุงมอสโค ที่
ประกอบด้วยลำน้ำและโบสถ์อันสวยงาม สอง
แสงทองระยิบระยับแสงอาทิตย์ตอน 10 โมงเช้าเป็น
ประกายแวววาวไปทั่วทุกหนทุกแห่ง

นโปเลียนทรงรำพึงรำพันกับพระองค์เองถึง
ความรู้สึกที่มีต่อกรุงมอสโคในรูปแบบของบทพูดเดียว
หรือกระแสน้ำใจดังนี้

“เมืองที่ถูกข้าศึกยึดเหมือนกับหญิงสาวที่เสีย
ความบริสุทธิ์” พระองค์ทรงคิดในพระทัย! ด้วย
ความหมายอย่างนี้ พระองค์จึงทรงเห็นกรุงมอ
สโคว์คล้ายกับหญิงสาวสวยชาวตะวันออกอย่าง
ที่ไม่มีใครได้เคยพบเห็นเลยทีเดียว พระองค์ทรงรู้สึก
ขัน ๆ ในพระทัย ถึงเรื่องความต้องการได้บรรลุผล
สำเร็จอย่างคล้ายกับว่ามันเป็นสิ่งที่เป็นไปได้
พระองค์ทอดพระเนตรภาพของเมืองด้วยอาการตื่น
เต้นในพระทัย

“แต่มันสามารถเป็นอย่างอื่นไปได้เจียวหรือ?”
พระองค์ทรงคิดตรอง “นั่นแน่พระนครหลวง ; เวลา
นี้กำลังนอนราบอยู่ที่เท้าของฉัน และกำลังรอคอย

คำสั่งของฉันอยู่เวลานี้ อาเล็กซานเดอร์อยู่ที่ไหน และ
เขากำลังคิดว่าอย่างไร? เป็นเมืองที่แปลกสวยสง่า
ผ่าเผยมาก ! นาทีนี่เป็นนครที่แปลก สวยและ
สง่าผ่าเผยมาก ! นาทีนี่เป็นนครที่แปลกและสำคัญ
ฉันจะรอดแก่เขาทั้งหลายอย่างไรดี!” พระองค์ทรง
คิดถึงกรมกองทหารของพระองค์ “นี่แหละเป็น
บำเหน็จสำหรับกรมกองทหารละ” พระองค์ทรงคิด
พลางทอดพระเนตรไปทางกรมกองทหาร ซึ่งกำลัง
เดินเท้าเข้ามาที่เชิงเนินไปคลอนนายน่า “ด้วยคำ
พูดของฉันคำเดียว, ด้วยการโบกมือของฉันครั้งเดียว,
พระนครหลวงตึกดำบรรพ์ของพระเจ้าซาร์ต่าง ๆ ก็
จะพินาศย่อยยับลงไปเท่านั้น แต่ฉันพร้อมที่จะให้
ความเมตตาจิตแก่พวกที่ยอมแพ้เช่นนี้เสมอ เปล่า,
ไม่จริง, ที่ว่าฉันมาอยู่ในกรุงมอสโค” ความคิด
อะไรพลุ่งพลุ่งขึ้นมาในพระเศียรของพระองค์ “แต่
ถึงกระนั้นพระนครหลวงนี้ก็ได้อ้อมรอบอยู่ที่เท้า
ของฉันแล้ว, แต่ฉันจะยกโทษให้... อาเล็กซานเดอร์
จะเจ็บใจไม่น้อยทีเดียว, ฉันรู้จักเขาดี (พระเจ้า
นโปเลียนทรงคิดเห็นว่า อะไรทั้งหมดที่ได้เกิดขึ้นนั้น
มันเป็นการสู้รบส่วนตัวระหว่างพระองค์กับพระเจ้า
อเล็กซานเดอร์โดยแท้) จากบนยอดเขาเคลมส์
ฉันจะให้ความยุติธรรมแก่พวกรัสเซีย, ฉันจะให้
ความเจริญและจะให้พวกอำมาตย์ต่าง ๆ ต้องมา
คุกเข่าราบอยู่ข้างหน้านายของเขาด้วยความจงรัก
ภักดี ฉันจะประกาศให้ทราบทั่ว ฉันไม่เคยต้องการ
และไม่ต้องการการสงครามเลยทีเดียว ฉันกระทำ
การสงครามขึ้นมา ก็เพราะเกลียดแค้นรัฐประศาสน์
ของราชสำนักของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ ส่วนตัว
พระเจ้าอเล็กซานเดอร์โดยเฉพาะแล้วฉันรักและนับถือ
เสมอ ฉันจะทำสัญญาสันติภาพที่ในกรุงมอสโค จึง
จะเป็นการสมเกียรติยศสำหรับฉัน และสำหรับ
ราษฎรของฉัน ฉันไม่ต้องการจะลบหลู่ผู้ถูกพระ
เจ้าแผ่นดิน ซึ่งฉันเคารพด้วยสาเหตุอันเกิดจาก
การสงครามเช่นนี้” “ดูกร ท่านพวกอำมาตย์,ฉันจะ

กล่าวแก่พวกนี้, ฉันไม่ต้องการการสงคราม ฉันต้องการสันติภาพและความดีความงามให้แก่ข้า ขอบขณทสิมาของฉัน นี่ฉันอยู่ในกรุงมอสโคว์จริง ๆ หรือ? ก็นั่นไงละ,” (ลีโอ ตอลสตอย เล่ม 2 : 2526 , 428 - 429)

จากบทพูดเดี่ยวหรือกระแสนึกของ นโปเลียนข้างต้นมีข้อสังเกตว่า ได้แสดงถึงความรู้สึกที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ ซึ่งจัดเป็น จิตใต้สำนึกก็ว่าได้ นอกจากความชื่นชมในความ สง่างามของกรุงมอสโคว์แล้ว ยังสะท้อนถึงความ ภาคภูมิใจในความสำเร็จที่สามารถยึดกรุงมอสโคว์ ได้โดยไม่คาดคิดว่าจะเป็นไปได้ ทรงกระหึ่มยืม ย่องในความสำเร็จอย่างลึกลับที่จะได้อวดความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ให้แก่ทหารของตนเองด้วย

นโปเลียนทรงเชื่อมั่นในอำนาจล้นฟ้าของ ตนเองที่ถ้าใช้เพียงคำพูดคำเดียวและก็โบกมือเพียง ครั้งเดียว ก็มีพละานุภาพพอที่จะทำให้กรุงมอสโคว์ พินาศย่อยยับได้ในพริบตา แต่ด้วยความเมตตาต่อ ผู้แพ้จะไม่ทรงทำเช่นนั้น จะยกโทษให้และให้ความ ยุติธรรมแก่ชาวรัสเซีย

จากการแสดงความรู้สึกภายในหรือกระแส สำนึก ทำให้ผู้อ่านได้รู้ว่าด้วยใจจริงแล้ว นโปเลียน ไม่ต้องการทำสงครามแต่ต้องการสันติภาพ เหตุที่ เกิดสงครามก็เพราะไม่พอใจต่อราชสำนักของ อาเล็กซานเดอร์ มิใช่ตัวอาเล็กซานเดอร์ซึ่งนโป เลียนยังรักและนับถือ ส่วนผู้อ่านจะมองว่าใจจริง ของนโปเลียนจะเหมือนกับคำพูดหรือความคิดหรือไม่ ก็ย่อมแล้วแต่มุมมองหรือทรรศนะที่อาจแตกต่างกัน ไป บางคนมองว่าเป็นเพียงความคิดที่เป็นการแก้ตัว ให้กับตัวเองมากกว่า และเป็นความคิดที่หาความ จริงใจไม่ได้จากนักทำสงครามผู้นี้

นอกจากความไม่จริงใจทั้งต่ออาเล็กซาน เดอร์และชาวรัสเซียทั้งมวลแล้ว จากกระแสนึก

ข้างต้นยังสะท้อนถึงความโอ้อวด ความมัวเมาใน เกียรติยศของตนเองอย่างไม่ลดละ ที่ถือว่าตัวเองเป็น **ผู้ชนะ** แม้จะมีเมตตาจิตและให้อภัยแก่ผู้แพ้อย่างที่ พุดในตอนต้นก็ตาม แต่คำพูดบางคำก็แสดงว่ายังเป็น ห่วงเกียรติยศอันยิ่งใหญ่อย่างไม่ลืมหูลืมตา ตรง คำพูดที่ว่า “ฉันจะทำสัญญาสันติภาพที่ในกรุงมอส โคว์” จึงเป็นการสมเกียรติยศสำหรับฉัน และ **สำหรับราษฎรของฉัน”**

บทสรุป

นวนิยายเรื่อง **สงครามและสันติภาพ** ของลีโอ ตอลสตอย เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของทวีป ยุโรป ในช่วง ค.ศ. 1805-1812 โดยผู้เขียนให้ กระจุกชั้นสูงของรัสเซียในสมัยนั้นหลายตระกูลเป็น แกนดำเนินเรื่องควบคู่กับการทำสงครามระหว่าง กองทัพของรัสเซียกับกองทัพนโปเลียน จนนโปเลียน ยึดกรุงมอสโคว์ได้ในปี 1812 แต่ก็ถอยทัพออกไป ในตอนจบ

การดำเนินเรื่องของนวนิยายที่มีความยาว มากมายนี้ ผู้เขียนใช้กลวิธีดำเนินเรื่องหลายๆ วิธี ผสมผสานกัน ที่น่าสนใจและกล่าวในบทความนี้ คือรูปแบบการดำเนินเรื่องโดยใช้เอกสารและการใช้ กระแสนึกหรือความรู้สึกภายในของตัวละคร รูปแบบการใช้เอกสารประกอบด้วยการใช้จดหมาย บันทึกรายงาน ประกาศและคำสั่ง

การใช้จดหมายดำเนินเรื่อง กำหนดให้ตัวละคร เขียนจดหมายสื่อสารถึงกันเกือบตลอดเรื่อง สลับ กับการใช้บันทึกหรือจดหมายเหตุส่วนตัว รวมทั้งการ ใช้รายงานในการดำเนินเรื่อง เช่นเดียวกับใช้ประกาศ ของทางราชการทั้งในกรุงมอสโคว์และประกาศของ ทางฝรั่งเศส ตลอดจนการใช้คำสั่งของนโปเลียน

ส่วนการดำเนินเรื่องด้วยการบรรยายความรู้สึกภายในของตัวละครที่เรียกว่า **กระแสนึก** นั้น มีปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้หลายต่อหลายตอน การ

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม-ธันวาคม 2547

ใช้กระแสสำนึกของตัวละครในการดำเนินเรื่อง นอกจากช่วยให้การดำเนินเรื่องน่าสนใจได้ทางหนึ่งแล้ว ยังทำให้ผู้อ่านได้มีโอกาสรู้จักตัวคนที่แท้จริงของตัวละครได้ดีขึ้นอีกด้วย เพราะกระแส

สำนึกเป็นการสะท้อนถึงบุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละครแต่ละตัว โดยเฉพาะตัวละครสำคัญๆ เช่น นโปเลียน ปิแยร์ และนาตาชา เป็นต้น

บรรณานุกรม

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. “สงครามและสันติภาพของตอลสตอยและหลวงยอดอาวุธ” ใน ลีโอ ตอลสตอย **สงครามและสันติภาพ**. เล่ม 1 แปลโดย พลตรีหลวงยอดอาวุธ (พ็อน ฤทธาคณี). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไม้งาม , 2526.

ตอลสตอย, ลีโอ. **สงครามและสันติภาพ**. เล่ม 1 และเล่ม 2 แปลโดย พลตรีหลวงยอดอาวุธ (พ็อน ฤทธาคณี). พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : ไม้งาม , 2526.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม : ภาพพจน์ ไหวหารและกลการประพันธ์**. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน , 2539.

Krober, Karl. “novel” in *The Encyclopedia Americana*. International Edition, Volume 20 , Danbury , Connecticut , Grolier Incorporated, 1986.

Merriam-Webster’s Encyclopedia of Literature. Massachusettes : Merriam-Webster, Incorporated, Publisher Springfield , 1995.

Neufeldt, Victoria and David B. Guralnik. *Webster’s New World Dictionary of American English*. 3 rd .ed. New York : Prentice Hall , 1994.